

Martina Vargek

*Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja-pisanica vezom (opletom)
u istočnoj Hrvatskoj*

Vodič kroz radionicu

Zagreb, 2014.

UVODNA RIJEČ

Ovogodišnjim radionicama ukrašavanja uskrasnih jaja opletom – *vezom, veženjem, krpanjem, oplitanjem*, želimo potaknuti na promišljanje, planiranje i organiziranje upoznavanja i prenošenja ove posebne, hrvatske tehnike. Na prijedlog „Družine“ iz Zagreba, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 2013. zaštitilo ju je kao *Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja-pisanica vezom (opletom) u istočnoj Hrvatskoj*. Ako je u knjizi Eduarda Polaka naslovljenoj *Bunte Eier aus aller Welt* (Oslikana jaja iz cijelog svijeta), Dortmund, 1980. od 80 primjera raznih tehnika oslikavanja iz cijelog svijeta, pod br. 29 predstavljeno jedino jaje ove tehnike iz Širokog Polja kod Đakova (str. 62, autorica Ana Veselinović), onda ju slobodno možemo nazvati hrvatskom tehnikom. Vrijedno ju je upoznati, naučiti i znati upotrijebiti kao dio vlastitosti u sve prisutnijem globalnom ozračju.

U novim okolnostima u kojima danas živimo puno više dolazi do izražaja sustavni i suradnički timski rad. Takvu prigodu pružaju organizirane radionice u školama, muzejima i drugim za to prikladnim prostorima. Ove godine imamo suradnju s KUD-om „Nevijana“ iz Nevidana na otoku Pašmanu a mjesto održavanja je Osnovna škola „Vladimir Nazor“.

Uz izložbu koju organiziramo u gradu Otoku na istoku Hrvatske pod nazivom *Od Cvjetnice do Uskrsa* u surad-

nji s udrugom „Pisanac“ iz Otoka, mjesto održavanja radionice je Gradska čitaonica. Radionice traju nekoliko dana kao jedna duhovna obnova. Budućim generacijama su izvorišta i žarišta kako za svagdan tako i za blagdan. Organizirano djelovanje mora uroditi dobrim plodom na duhovnom, ali i na kulturnom području svjedočeći ljepotu o čovjeku, o Bogu te o kršćanskoj simbolici Uskrsa u hrvatskoj tradiciji.

Nakon propitivanja o znanju, vještinama i raširenosti nositelja ove tehnike i umijeća, pokušali smo oblikovati prvi *Vodič* te dati kratku biografiju osoba iz nekoliko mjesta među kojima prednjači Đakovština gdje se ova hrvatska tehnika najviše održala sve do naših dana. Kroz ove dvije radionice predstavljamo ga javnosti, a pisanice nudimo i kao suvenir te dar za uskršno vrijeme želeći radost druženja i uspjeh umijeća.

Dr. sc. Manda Svirac

Introductory word

Through this year's workshops of decorating Easter eggs by braiding we wish to encourage contemplation, planning and organizing the introduction to and transmission of this special, as we are free to call *Croatian technique*, which was in 2013, at the suggestion of "Družina", protected by the Ministry of culture of Republic of Croatia as *The art of decorating Easter eggs by embroidery (braid) in Eastern Croatia*. If Eduard Polak's book titled *Bunte Eier aus aller Welt (The painted eggs from all over the world)*, Dortmund, 1980, out of 80 examples of various painting techniques from around the world lists under number 29. an egg decorated in this technique from Široko Polje near Đakovo, Croatia (page 62, author Ana Veselinović), then we can call it a *Croatian technique*. Therefore it is worthwhile to get acquainted with it, and learn about it so we could know how to use it as part of distinctiveness in the ever pervasive global atmosphere. In the new circumstances we live in today the systematic and cooperative teamwork comes to importance. Such opportunity is provided in organised workshops in schools, museums and other appropriate venues. This year we are cooperating with KUD "Nevijana" from Nevidane on island Pašman, with the venue Elementary School "Vladimir Nazor". Along with the exhibition organized in the city Otok in eastern Croatia titled "From Palm Sunday

to Easter" in cooperation with the association "Pisanac" from Otok, we organize a workshop in the Culture Center. Workshops last a few days as a spiritual renewal. They are future generations' source and focus for genre and feast. Organized activity must bear good fruit in the spiritual, but also in the cultural field witnessing the beauty of the man, of God, and the Christian symbolism of Easter in Croatian tradition. After inquiring about the knowledge, skills and the extent of the holders of this technique and artistry, we tried to design the first guide and brief biographies of the persons from several places, including Đakovština, where this Croatian technique held out the most to our times. Through these two workshops we present it to the public, and offer the eggs as souvenirs and gifts for Easter wishing you joyful gatherings and successful acquiring of skills.

Manda Svirac, PhD

Translated by Martina Vargek

PREGLED KROZ POVIJEST

Općenito uzevši ukrašavanje uskrasnih jaja znatne je starine i održava se kao tradicija u svim hrvatskim područjima, a razlikuju ih upravo tehnike i ornamentika pa i kolorit ukrašavanja te na taj način postaju važan proljetni element identiteta osmišljen kršćanstvom. „U Slavoniji i Srijemu, a nekad i u Baranji bila su poznata naročito lijepo oslikana jaja. Tako se u leksikonu Minerva 1936. godine navodi da se od svih krajeva najljepše šaraju jaja po Slavoniji“ (usp. Barlek, s. a., str. 18).

Iz arhiva Etnografskog muzeja u Zagrebu:

Bogdanovci, Vukovar, 1927. god.,
Inv. br. 6242/2

Jaje ukrašeno oplitanje raznobojnim pamučnim koncem.

Selci Đakovački, Đakovo, 1924. god.,
Inv. br. 3349/2

Uskršno jaje ukrašeno oplitanjem raznobojnom vunom. Osnova za pletenje izrađena je od čvrstog pamučnog konca. Jaje ima na vrhu vunenu traku za vješanje, a na dnu resu.

Željezno, Martinska Ves, 20. st.,
Inv. br. 49652

Uskršno jaje opleteno svilenim koncem žute, smeđe, zelene i crvene boje. Osnova za oplitanje ispletana je od pamučnog konca. Jaje na vrhu ima končić za vješanje, a na dnu kičanku.

Martin, Našice, 1923.god.,
Inv. br. 2559/1

Uskrsno jaje opleteno raznobojnim svilenim koncem.

To je tradicija koja svjedoči o kontinuitetu osebujne pretkršćanske kulture koja je postala dijelom kršćanskih običaja vezanih uz veće blagdane na prostoru čitave Hrvatske a jaja se ukrašavaju za blagdan Uskrsa. Danas im se pripisuje kršćanska simbolika novog života općenito, ali kao dar za Uskrs simbol je Isusovog uskrsnuća. U oba slučaja pridonose kulturnoj raznolikosti i svjedoče o vrijednim umijećima koje zajednica i pojedinci uvijek nanovo stvaraju i unapređuju. „Slavonskim, baranjskim i vojvođanskim uskrsnim jajima posebno su obilježje davale plastične aplikacije od višebojne vune ili svile u obliku četverokuta i pruga na ispražnjenom jajetu, s vrpcom na kojoj jaje može visjeti“ (Gavazzi 1924:244). Taj je način ukrašavanja u međuraću bio poznat i u zapadnim

krajevima – u Resniku kod Zagreba i u okolici Siska (usp. Bakrač 1987:356; Barlek, 1995:10). U okolici Đakova jaja su vezena crvenom, bijelom i plavom vunicom u raznim ornamentima. Ponekad su tako vezena jaja ukrašavana *gombicama* i *đendarom* (usp. Marković 1977:116, Čapo Žmegač 1997: 153-157)). U 1980-im godinama naporima učiteljice u Vrbovi kod Nove Gradiške ta se tehnika nastojala obnoviti, kako nam je potvrdila Vesna Kolić-Klikić, etnologinja u Gradskom muzeju u Novoj Gradiški. Osim jaja, postoje naznake da se u određenim središnjim dijelovima Hrvatske tom tehnikom ukrašavala i božićnica, crvena jabuka koja se darivala za Božić. U knjizi Eduarda Polaka (*Bunte Eier aus aller Welt*, 1980.) koja donosi opise različitih tehnika ukrašavanja uskrsnih jaja iz cijeloga svijeta, opisano je jedno tako vezeno jaje iz okolice Đakova (Široko Polje) kao jedini takav primjer iz svijeta pod imenom Ane Veselinović. Sve je manji broj nositelja ove tradicije. Članica „Družine“ Janja Cindrić iz Đakova ovu tehniku ukrašavanja uskrsnih jaja vjerno prenosi na mlađe putem radionica „Družine“ od 1996. godine. S obzirom da je već nestala u ostalim dijelovima Hrvatske, potrebno je dodatno osvijestiti njenu važnost. Aktivnosti kojima se nastoji očuvati i prenijeti ova vještina na mlađe generacije najčešće u suradnji s Kulturno-umjetničkim društvima, članovima „Družine“ jesu izložbe i u sklopu njih radionice opletanja jaja pod stručnim vodstvom etnologinje dr. sc. Mande Svirac.

Kronološki prikaz izložbi

Od Cvjetnice do Uskrsa i radionicâ:

- 2000. - Hotel Sheraton, Zagreb
- 2001. – Novalja na otoku Pagu
- 2002. - Beli Manastir, Rovinj, Zagreb
(Graditeljska tehnička škola)
- 2003. - Babina Greda
- 2004. - Dragonožec Donji
- 2005. – Županja, Bukevje (Zagrebačka Posavina)
- 2007. – Zagreb (Župni ured Sveta Obitelj)
- 2008. – Slobodnica / Sl.Brod
- 2009. – Gračani / Zagreb
- 2010. - Podravski Podgajci / Donji Miholjac
- 2011. – Nard / Valpovo
- 2012. - Zadar, Biograd na Moru, Split
- 2013. - Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- 2014. - Otok / Vinkovci, Nevidane na otoku Pašmanu.

Odnedavno „Družina“ iz Zagreba osmišljava tako ukrašeno jaje i kao **vrstu unikatnog suvenira** u cilju promocije tradicijskih vještina i proizvoda. Za daljnje očuvanje vještine ukrašavanja uskrasnih jaja vezom potrebno je osmišljavati primjerene programe, posebno u smjeru uključenja podučavanja u edukacijski program.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP/1-612-08/13-06/0185
Ur.broj: 532-04-01-02/2-13-1
Zagreb, 30. srpnja 2013.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“, broj 69/99, 151/03, 157/03, Ispravak 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12) i članka 20. stavka 1. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 89/11), donosi

RJEŠENJE

1.
Utvrdjuje se da **umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja-pisanica vezom (opletom) u istočnoj Hrvatskoj** ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

2.
Za kulturno dobro iz točke 1. ovog rješenja utvrdjuje se sljedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice, grupa i pojedinaca koje baštine dobro u identificiranju, definiranju, izvodenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem izložbi, stručnih skupova, smotri folklorâ, festivala, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim oblicima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- štiti dobro prepoznajući procese globalizacije i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.
Na navedeno nematerijalno kulturno dobro iz točke 1. izreke ovog rješenja primjenjuje se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

4.
Predmetno kulturno dobro upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.
Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

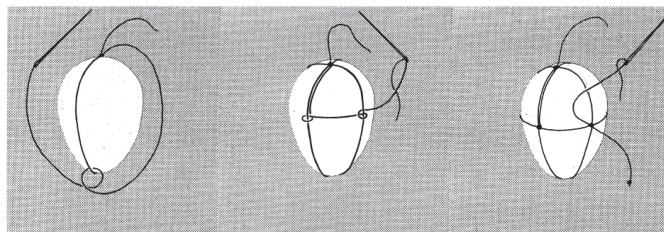
O b r a z l o ž e n j e

Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja-pisanica vezom (opletom) u istočnoj Hrvatskoj vrijedno je umijeće koje se do danas održalo na području istočne Hrvatske, a postoje naznake o nepravnoj tradiciji i u drugim hrvatskim krajevima. Vezanje (opletanje nitima u boji) jaja za kršćanski blagdan Uskrsa jedna je od vrlo starih tehnika ukrašavanja jaja u kontinentalnoj Hrvatskoj te se time razlikuje od drugih tehnika ukrašavanja uskrasnih jaja na ostalim područjima Hrvatske.

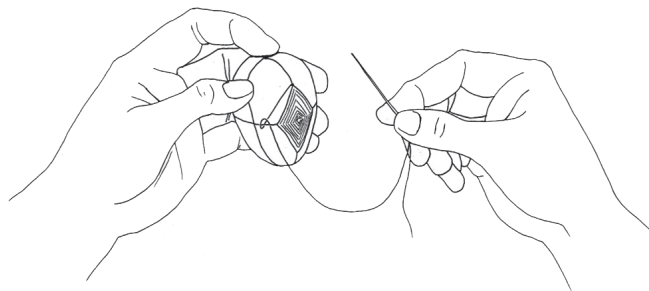
POSTUPAK

Jaje je potrebno:

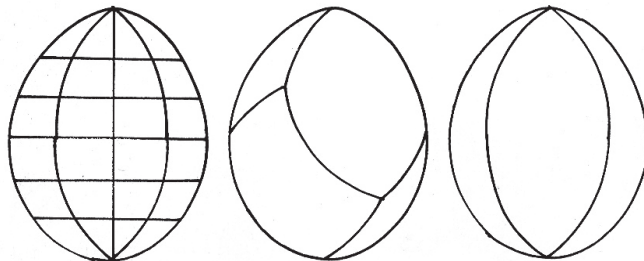
- Ispuhati tako da ga se iglom probuši na oba kraja te snažnim puhanjem izluči sadržaj.
- Zatim se opere vodom (može se dodati malo alkoholnog octa) kako se ne bi zadržali loši mirisi.
- Kroz jaje se provuče obična nit šivanom iglom najprije u okomitom smjeru te ga se na taj način razdijeli na četiri polja. Po sredini ga se zatim podijeli vodoravno te se dobije mrežica u liku 6 križića kao okosnica za *vezenje*.
- Nastavlja se nitima – pamučnim, svilenim ili vunenim – opletati u liku romba kombinirajući boje po vlastitom ukusu: četiri su romba oko jajeta i po jedan na svakome kraju. Ima ih dakako u boji hrvatske trobojnice a kao dodaci su kuglice, rese i dr.

Postavljanje osnove vezanja svilom, nacrtao mr. Velimir Salamon, okolica Đakova

Vežanje svilom, izrada ornamenata, nacrtao mr. Velimir Salamon, okolica Đakova

AUTORI

RUŽICA BIRTIĆ

rođena 1963. godine, udana 1981. živi u Gorjanima. U slobodno vrijeme bavi se ukrašavanjem uskrasnih jaja, zlatovezom, kukićanjem i izradbom makramea – *pravljenjem potkita, potkićivanjem*. Tehniku je naučila od Ane Zimaj. Osim pamučne niti, svile i vune koristi: *bisere, dugačke đerdane, "ječam",*

gombice i sl. Od niti najčešće upotrebljava crvenu, bijelu, plavu i ponekad *mrku-braunsku*, tj. smeđu boju. Dobiveni motivi su *kvadratići (kockice)*. Prije rada se kratko pomoli: „Bože pomози i sveti Vrzo, da završim brzo“. Svake godine priprema uskrasna jaja rodbini. Umijeće prenosi na unuku Klaudiju. Bila je članica KUD-a „Gorjanac“ iz Gorjana.

JANJA CINDRIĆ

rođena 1954. u Vođincima, 1976. udana u Budrovce, danas živi u Đakovu. Tehniku opletanja uskrasnih jaja naučila je od svoje svekrve Mare Cindrić iz Budrovaca kod Đakova. Za vezenje najčešće koristi pamučni konac u boji i vunu. Uskrasno jaje ukrašava na jednom kraju resama, a na drugom petljom. Za izradu najčešće koristi žutu, crvenu, bijelu, plavu, zelenu i crnu boju. Rad započinje tako da na oba kraja jaje probuši i sadržaj izluči puhanjem. Zatim kroz jaje provuče običnu nit šivanom iglom u okomitom smjeru i razdjeli ga na četiri polja a po sredini jedanput oplete vodoravno. Daljnjim opletom nastanu četiri *romba* oko jajeta, te po jedan na njegovim vrhovima. Svake godine priprema uskrasna jaja i daruje ih užoj i široj obitelji. Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja prenosi na unuke, a od 1996., kao članica „Družine“- čuvara tradicije hrvatskih obiteljskih zadruga iz Zagreba, sudjeluje u radionicama „Družine“.

MARIJA CINDRIĆ

rođena 1926. u Dragotinu, udana 1948. u Budrovce.

Ukrašavanje *krpanje* jaja naučila je od teta Marije iz Dragotina. Kao niti za rad koristila je pamučni konac u boji, tanku vunu i svilenu nit raznih boja. Nijedodavala ništa drugo. Tehniku rada prenijela je na snahu Janju (v. Janja Cindrić). Jaja je prip-

ravljala za darivanje vlastite djece za Uskrs. Nije članica nikakve udruge

MARIJA DUBIEL MEDVIDOVIĆ

rođena 1943. u Roždaniku kod Rajića (okolica Novske). Učiteljsku školu završila je u Slavonskom Brodu. U mirovini je od 2008. godine, ali i dalje poštuje tradiciju te izrađuje lutke koje izlaže u raznim mjestima. Tehniku opletanja uskrasnih jaja naučila je od majke i ses-

tre. Za izradu jajeta najčešće koristi crvenu, zelenu, žutu i ljubičastu boju konca i vune. Dobivene izvezene oblike naziva jabukama. Prije rada se pomoli: „Molimo te, Gospodine, djela naša svojom milošću preteci i svojom

pomoću prati, da se svaka naša molitva i rad uvijek s tobom započnu i da se s tobom dovrše. Po Kristu Gospodinu našem. Amen.“ Svake godine uskrsna jaja daruje prijateljima, svojoj djeci a danas unucima. Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja prenosila je na svoje učenike. Nije članica niti jedne udruge.

MARIO KIŠ

rođen 1986. u Vukovaru. U petoj godini života napušta rodne Bogdanovce i odlazi u Podravske Podgajce. Tamo upoznaje folklor i posvećuje se tradiciji. U Bogdanovce se vraća 2007. godine gdje se aktivno bavi folklorom i svime što je vezano uz hrvatsku baštinu.

Tehniku opletanja usksnih jaja naučio je od bake Mande Anokić r. Šimić. Za vezenje koristi pamučni konac u boji i svilenu nit najčešće u boji hrvatske trobojnice, ali i drugih boja. Dobivene izvezene oblike naziva *rombovi-škatuljice*. Upotrebljava i dodatne ukrase tako da ušije *šljokice* i *perlice*, te na dnu napravi gombice preko kukuruzovine *kukuružnjaka* kojeg opšije koncem u boji ili napravi rese *prandice* na dnu jajeta. Prije rada traži Božji blagoslov: „Bože pomози, da dobro ispade“, da mreža uspije „il’ da se jajce ne polupa, ne pukne“. Svake godine priprema jaja i daruje ih obitelji i prijateljima. Umijeće ukrašavanja usksnih jaja prenosi putem radionicu za školsku djecu i sve zainteresirane. Član je i voditelj udruge “Bogdanovačka etno škrinjica“ te član KUD-a „Seljačka sloga“ Bogdanovci.

MARIJA PREPUNIĆ

rođena 1938. godine, udana 1961. u Kondrić, od 1967. živi u Đakovu. Ukrašavanje jaja naučila je od jedne tete iz Selaca Đakovačkih. Kao niti za rad koristi pamučni konac u boji, najčešće *šatirani* i tanku vunu *vunicu*. Najradije bira *lila* (boje jorgovana) i bijelu boju. Nije bilo drugih ukrasa. Prije posla se prekriži: „U ime Oca, i Sina i Duha Svetoga. Amen“. Jaja pripravlja za darivanje vlastite djece na Uskrs. Na mlađe nije mogla prenijeti jer je primjerice od unuke dobila odgovor: „Bako, pa tko ti još to radi!“ Nije članica nikakve udruge.

BERNADICA MARKUTOVIĆ rođena 1948. i udana 1968. u Tovarnik. Od 1969. do 1980. godine živjela u Njemačkoj. *Oplitanje pisanica šatiranim* koncem nadahnuli su je uresi božićnih kuglica za kićenje bora kako je vidjela u jednom vrtiću u Njemačkoj. Na temelju sjećanja tvrdi da se u Tovarniku u njenoj mladosti i ranije nisu *oplitale* jaja,

pa ni vješala kao ukras na uskrsne grane. Ukrašavanje grana je praksa u Njemačkoj, kada na nedjelju prije Uskrsa, na Cvjetnicu nose grančice s ukrašenim jajima na blagoslov; njima također ukrašavaju drvo pred kućom. Za suvremene potrebe ukrašavanja i analogijom prema božićnim kuglicama, lakše je koristiti umjetna jaja od nekog materijala u koji se lakoćom na oba kraja može zabosti pribadača *bumbarica*. Pomoću njih se napravi mreža po dužini i razdijeli jaje na više polja. Između pruženog konca se, jednom ispod, a drugi put iznad, provlače niti poprijeko tako da se dobije izgled *ruže*. Takve se *ružice* raznih boja prave oko jajeta. Opletu se također vrh i *tušica* jajeta u istim bojama i dobije se kružni motiv. Na vrhu jajeta uplete se nekoliko niti u pletenicu i sveže u mašnicu, a na *tušici* se ostave resice od istih niti. Prije posla uvijek se treba *prekrstiti*, načiniti znak križa: „U ime Oca, i Sina i Duha Svetoga. Amen“. Jaja pripravlja za darivanje vlastite djece, unučadi, susjeda i prijatelja na Uskrs. Tehniku

ukrasa prenosi na unuke te, kao članica „Udruge žena“ iz Tovarnika, i za potrebe radionica Udruge.

VLADIMIR MATOKOVIĆ

rođen 1964. godine u Selcima
Đakovačkim gdje i živi. U
slobodno vrijeme bavi se sa-
kupljanjem bogate folklorne
baštine svoga kraja, ali i šire
okolice. Član je Folklornog
odjela pri „Đakovačkim vezo-
vima“ u Đakovu, bio je plesač
u KUD-u „Sklad“ Đakovo i u
KUD-u „Hrvatska čitaonica“
Selci Đakovački. Obnovio je
običaj *Ljelja* u selu. Tehniku

opletanja jaja naučio je od tete Marije Pačarić r. Živković
u Selcima (udana u Koritnu). Za vezenje koristi pamučni
konac u boji, svilu i vunu. Ne upotrebljava dodatne
ukrase, ali navodi kako neki stavljaju *gombice* i *pulice*.
Od boja upotrebljava boje hrvatske trobojnice, te žutu,
smeđu i zelenu. Izvezene motive naziva *kvadratima*. Prije
rada se prekriži i kaže: „U ime Oca, i Sina i Duha Svetoga.
Amen. S Božjom pomoću!“ Svake godine priprema
uskrсна jaja djeci, stavlja ih kao ukras u automobil ili u
kuhinju. Umijeće ukrašavanja uskršnjih jaja prenosi na
djecu u selu.

ANA POLIĆ

rođena Radičević 1940. godine u Maloj Kopanici. Živi u Garčinu. Tehniku opletanja uskrasnih jaja naučila je još u mladosti u društvu susjeda. Za vezenje najčešće koristi pamučni konac u boji. Izvezene motive naziva *kockama*. Kao dodatni ukras koristi male *gombice*. Prije početka rada zazove: „Bože pomози!“. Uskrasna jaja pripravlja djeći, daruje rodbini i prijateljima. Nije ni na koga prenijela tehniku opletanja. Nije članica niti jedne udruge.

MARTINA VARGEK

rođena 1984. godine u Zagrebu, diplomirala etnologiju i antropologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Nakon stručnog osposobljavanja u Muzeju Sveti

Ivan Zelina polaže stručni ispit za kustosa. Od 2012. godine djeluje kao stručna suradnica u „Družini“. Tehniku opletanja uskrasnih jaja naučila je od članice „Družine“ Janje Cindrić iz Đakova. Za vezenje najčešće koristi pamučni konac u boji i vunu. Uskršno jaje ukrašava na jednom kraju resama, a na drugom petljom. Za izradu najčešće koristi žutu, ljubičastu, crnu, zelenu i plavu boju. Svake godine priprema uskršna jaja i daruje ih obitelji i prijateljima. Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja prenosi na polaznike Radionice u organizaciji „Družine“. Članica je „Družine“ od 2012. godine.

ANA VESELINOVIĆ

rođena Begović 1937. godine u Beketincima. Kao mala djevojčica ostala je bez roditelja te je poslana u mjesto Punitovci na brigu i odgoj baki i djedi. Tamo je bila do svoje udaje. Udala se sa 17 godina u Široko Polje gdje je živjela do svoje 75-e godine. Tehniku opletanja uskrasnih jaja naučila je od bake

Kate iz Punitovaca. Za vezenje je koristila pamučni konac u boji i vunu. Od boja je najčešće koristila crvenu, bijelu i plavu. Jaje se treba *opšestariti*, tj. napraviti mrežu za vezenje najčešće u tri boje tako da se naprave kapice na vrhu i na dnu jajeta, a u sredini se rade rombovi. Potom se ukraši zlatnim koncem, metalnim pločicama *pulicama*, staklenim zrcima *đendarom* i od vune napravljenim kuglicama *gombicama*. Prije početka rada se uvijek pomolila: “Bože u tvoje ruke predajem svoj rad, blagoslovi moje ruke i budi mi na pomoći“. Svake godine pripravljala je jaja obitelji i prijateljima. Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja prenijela je na snahu Gordanu. Nije bila članica niti jedne udruge. Slika njenog opletenog jajeta u bojama hrvatske trobojnice kratko je predstavljena na njemačkom u knjizi E. Polaka objavljenoj 1980. (više v. Grodana Veselinović).

GORDANA VESELINOVIĆ

rođena Ivešić 1977. godine u mjestu Novi Šeher u BiH gdje je živjela do svoje četvrte godine. Potom se seli u Široko Polje gdje se s 18 godina udaje za sina gospođe Ane Veselinović. Ukrašavanje uskrasnih jaja opletom naučila je od svekrve. Za vezenje koristi pamučni konac u boji i vunu. Od boja najčešće crvenu, bijelu i plavu ili ovisno o državi. Kao sjećanje na svekrvu i uspomenu dolaska njemačkih prijatelja u Široko Polje koji su za Anu Veselinović doznali od njene sestre u Njemačkoj i prikupili podatke za knjigu *Bunte eier aus aller Welt* (Dortmund, 1980.), Gordana je za ovu prigodu navezla „njemačko jaje“. Svake godine pripravlja jaja obitelji, prijateljima i ljudima dobrih namjera kao što su vozači. Uz darovano jaje je i poruka: „Objesi jaje na retrovizor, pa ako se previše ljulja, smanji brzinu“! Umijeće ukrašavanja uskrasnih jaja prenosi na kćerku Kattrin Veselinović. Nije članica niti jedne udruge.

Martina Mišetić, mag. ethnol. et anthrop.

FROM PALM SUNDAY TILL EASTER

Several times I was the author of the exhibition “From Palm Sunday till Easter“ (2012 in Zadar, Biograd na Moru and Split). This exhibition combines both Christian and folk elements, which is a part of European culture as well. Holy week by the peoples’s and the religious understanding starts on the Palm Sunday. It’s not just that the clothes was more festive and cheerful than the rest of the days and Sundays in the Lent when people went to church, but on the blessing people wore spring flowers, buded twigs of some plants and in the Costal parts those were olive and the palm twigs. On the exhibition (2012 was in Zadar, Biograd and Split) in the organization of the „Družina“ – Keepers of Croatian extended Families’ tradition (Zagreb, Croatia) underscored were the traditional attributes of the Holy Week in the connection with the nature: soil, water, Flowers, young wheat, vegetables, fruits, plants, twing. Mystery of the periodical Regeneration of the Universe gave the Spring the religious meaning. Of all Easter symbols, the great message have the decorated eggs. Decorating eggs is a tradition in all areas of Croatia, and is due to a variety of cultural and historical influences on different areas and many different decorating techniques as well as motives. The practice of decorating eggs goes back to

pre-Christian times, and later became part of the Christian tradition associated with the celebration of the feast of Easter. In the Croatian regions, symbolism of eggs indicates the resurrection of Jesus and gives a message of new life. The appearance of this practice is not fully explored yet, but there are signs that some European countries also traditionally plait eggs by thread (colored thread); showing the different motives than the Croatian. In eastern Croatia, this practice is associated with a rich tradition of textile handicrafts of the region. In eastern Croatia eggs are plaited with multi-colored strands of wool, silk or cotton thread - it is characteristic of that area and stands out as a symbol of the identity of the area; but also Croatian population due to the frequent use of motifs of Croatian tricolor.

Through the exhibition the visitors can admire to many techniques and skills of the holders and their beauty from all parts of Croatia or to some European (Czech Republic, Poland, Ukraine, Hungary, Slovakia, Romania), and the items are parts of the archival collection of the „Družina“. Exposed subjects were: Palm Sunday twigs, Easter eggs from Croatia and the Worls (around 100 pieces), Contributions for the Easter table – breads and rolls, Basket with the cover for the blessing, Pictures from the photograph collectione of the „Družina“ (www.druzina.hr).

As a part of the exhibition we organize a workshop of decorating Easter eggs- by the techniques of embroidery

and palm knitting. All visitors had the opportunity to observe both processes of decorating and also to participate and make something themselves if they wanted to. The goal of the exhibition was to present old techniques of decorating Easter eggs, which are almost gone today. We consider it necessary for the younger generations to find out more about their traditional culture.

IZVORI

Arhiv „Družine“- Čuvara tradicije hrvatskih obiteljskih zadruga, Zagreb.

Arhiv Etnografskog muzeja u Zagrebu, sign. 6242/2; 3349/2; 49652; 2559/1.

LITERATURA

Bakrač, Ivanka (1987): Godišnji i radni običaji u okolici Zagreba. *Etnološka istraživanja*, Zagreb, 3-4:353-378.

Barlek, Josip, (s. a.): *Uskrsni običaji sjeveroistočne Hrvatske, Slavonija, Baranja i Srijem*, Zagreb; (1995): *Križem do Uskrsa*, Zagreb; (1998): *Za križem*, Etnografski muzej, Zagreb; (2001): *Uskrsne pisanice iz zbirke Etnografskog muzeja u Zagrebu*, Zagreb.

Čapo Žmegač, Jasna (1997): *Hrvatski uskrsni običaji*, GM, Zagreb.

Gavazzi, Milovan (1924): Iz naše narodne umjetnosti. Uskrsna šarena jaja. *Vijenac* III (8), Zagreb, 240-245.

Jurković, Jasmina (2003): Krpana jaja – tehnika ukrašavanja uskrsnih jaja u Budrovcima kod Đakova, *Đakovački vezovi, Revija*, Đakovo, 22-23.

Kolić-Klikić, Vesna: (1998): Tehnike ukrašavanja i ornamentika uskrsnih jaja Bijelih Šokaca i Hrvaćana Slavonaca, *Etnološka tribina* 21, Vol., Zagreb, 144.

Marković, Mirko (1977): Selo Tomašanci kraj Đakova. Prilog poznavanju naseljavanja i narodne starine. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, 47, JAZU, 5-125.

Pisanica, *Hrvatski uskrsni običaji* (1991.,1993): ur. Željko Obad, Otvoreno sveučilište, Zagreb.

Polak, Eduard (1980): *Bunte Eier aus aller Welt*, Harenberg Kommunikation, Dortmund, 62.

Svirac, Manda (2012): *Od Cvjetnice do Uskrsa, Hrvatski običaji i priroda u Velikom tjednu*, „Družina“ – Čuvari tradicije hrvatskih obiteljskih zadruga, Zagreb.

Autorica: *Martina Vargek, dipl.etn. i ant.*

Izdavač: “Družina” – Čuvari tradicije hrvatskih
obiteljskih zadruga, Filozofski fakultet,
I. Lučića 3, 10000 Zagreb
www.druzina.hr

Za izdavača: dr. sc. Manda Svirac

Priprava i tisak: Tiskara Mar-tis, Vinkovci

ISBN

CIP dostupan ...

Naklada: 300 kom

Za suradnju zahvaljujemo svim autorima, Etnografskom muzeju u Zagrebu, Područnoj školi Bogdanovci, Vesni Kolić-Klikić (Gradski muzej Nova Gradiška), mr. sc. Ljubici Katunar (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), Vidi Blažević (Drenje), Evi Tabori i Evi Lončarević (Široko Polje), Marjani Kovačić (Tovarnik), župnicima Stipi Vukovac (Tovarnik) i Mati Knežević (Garčin).

Vodič je ostvaren uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske.